

The Frequency of Tobacco and Tobacco Product Use in Medical Faculty Students

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı

Ruhuşen Kutlu¹, Celalettin Vatansev², Nur Demirbaş*¹, Sadık Taşer¹

ABSTRACT

Background and Objective: Smoking addiction is among the most important public health problems worldwide. Physicians have great responsibility for fighting with smoking due to both taking an active role in treatment and being a role model for the community. The aim of the present study was to investigate the prevalence of using tobacco and tobacco products, and the influencing factors in medical faculty students. **Methods:** This cross-sectional analytical study was conducted with 993 medical students in 2017-2018 academic year. **Results:** Of the 993 students included in the study, 41.1% were male (n=408) and 58.9% (n=585) were female. While the frequency of smoking was 12.3%, ratio of the students who tried to smoke but did not continue was 26.5%, ratio of non-smokers was 58.4% and ratio of the students who quit was 2.8%. In the study, 22.5% of male students and 5.1% of female students were found to be smokers. Smoking rate was the highest in the 6th grade students with a ratio of 19.4%. A significant relationship was found between smoking status and being a higher grade student, the environment, the close friends, the fathers' and siblings' being smokers (p<0.05). The main factors for starting smoking was found to be the effect of the close environment (42.6%) followed by stress (24.6%). **Conclusion:** The present study has revealed that smoking prevalence and smoking dependence increased in 6th grade medical faculty students. Stress and the environment are the most important influencing factors. Education level of medical faculty students about smoking cessation and the harmful effects of smoking should be improved and they should be aware of their responsibility about smoking cessation.

Key words: Medical faculty student, prevalence, tobacco dependence.

ÖZET

Amaç: Sigara bağımlılığı tüm dünyada önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Sigara ile olan mücadelede, hem tedavide aktif olarak yer almaları, hem de topluma rol model olmaları nedeni ile hekimlere önemli görevler düşmektedir. Çalışmamızın amacı tıp fakültesi öğrencilerinde tütün ve tütün ürünleri kullanım sıklığını araştırmak ve etkileyen faktörleri belirlemektir. **Yöntem:** Kesitsel tipteki bu analitik çalışma 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında tıp fakültesinde okuyan 993 öğrenci ile yapılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya alınan 993 öğrencinin %41.1'i erkek (n=408), %58.9'u (n=585) ise kız öğrenciydi. Öğrenciler arasında sigara içme sıklığı %12.3 iken, deneyip sürdüremeyenler %26.5, hiç içmeyenler %58.4 ve bırakanlar %2.8 sıklıkta idi. Bu çalışmada erkek öğrencilerin %22.5'inin, kız öğrencilerin %5.1'inin sigara içmekte olduğu saptandı. Sigara içme sıklığı %19.4 ile 6. sınıfta en yüksek idi. Sigara içme durumu ile öğrencinin sınıfının ileri olması, yaşadığı ortam, yakın arkadaş grubunun, babanın ve kardeşlerin sigara içmesi arasında anlamlı ilişki vardı (p<0.05). Sigaraya başlamada en önemli etkenler yakın çevrenin etkisi (%42.6) ve stres (%24.6) olarak bulunmuştur. **Sonuç:** Çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin sigara kullanma sıklığının ve sigara bağımlılığının 6. sınıfta arttığı bulunmuştur. Stres ve çevre sigarayı başlatan en önemli etkenlerdir. Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara bırakma ve sigaranın zararları ile ilgili eğitimlerinin artırılmalıdır ve sigara bırakma açısından sorumluluklarının farkında olmalıdırlar.

Anahtar kelimeler: Tıp fakültesi öğrencisi, prevalans, tütün bağımlılığı.

Received / Geliş tarihi: 07.12.2018, Accepted / Kabul tarihi: 07.04.2019

¹NEÜ Meram Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

²NEÜ Meram Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı

*Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Nur Demirbaş, NEÜ Meram Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Konya - TÜRKİYE, E-mail: ndemirbas76@hotmail.com

Kutlu R, Vatansev C, Demirbaş N, Taşer S. Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı. TJFMPC, 2019;13(2): 219-226.

DOI: 10.21763/tjfm.569908

GİRİŞ

Tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı yol açtığı sağlık sorunları nedeniyle tüm dünyada ve Türkiye’de önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Dünyada 1,3 milyon sigara içicisi mevcut olup her yıl sigaraya bağlı sebeplerden 6 milyon insan ölmektedir. 2030 yılında bu sayının 8 milyona ulaşacağı beklenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre 15 yaş ve üstü bireylerde sigara kullanma yaygınlığı dünya genelinde %26.0 iken Küresel Tütün Araştırması 2012 sonuçlarına göre, Türkiye’de 15 yaş ve üzeri bireylerin %27’si her gün veya ara sıra tütün ve tütün ürünleri kullanmaktadır.^{1,2}

Sağlık çalışanları hastalıkların önlenmesi ve sağlıklı yaşamın geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir. Herhangi bir nedenle hastayı muayene eden doktorun, hastanın sigara alışkanlığını sorgulaması ve bırakmasını önermesi, sigarayla savaşta kolay ve etkili bir yöntem olarak önerilmekte ve sadece bu tavsiye ile bir yılda olguların %5-10’unun sigarayı bıraktığı belirtilmektedir.³

Tütün ve tütün ürünleri kullanımı ile yapılan mücadelede, hekimler hem hastaları sigaranın zararları hakkında bilgilendirmeli, hem de rol model olmalıdırlar. Hekimlerin sigara içmesi, koruyucu sağlık hizmetlerinde yeterli bilgi verilmemesine yol açabilir ve hastaların sigara bırakma konusunda hekime olan inancını azaltabilir.⁴ Sigara içen hekimlerin 2/3’ü kendi hastalarına sigara içme durumunu sormamaktadır ve sigaraya bağlı bir hastalığı olmayan hastaların büyük bir kısmına ise (%60) sigara bırakırma danışmanlığı yapılmamaktadır.⁵

Tıp fakültesi öğrencilerine eğitim aldıkları süre boyunca aktif ve pasif sigara içiciliğinin zararları ve neden olduğu hastalıklar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Buna rağmen çalışmalarda Türkiye’de tıp öğrencileri arasında sigara içme prevalansının %17.3 ile %31.3 arasında değişmekte olduğu ve erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla sigara içtiği bildirilmektedir.⁶⁻⁸ Aynı üniversitenin tıp fakültesi öğrencilerinde 2009 yılında yapılan bir çalışmada sigara içme sıklığı %19.0 olarak (erkeklerde %28.3, kızlarda %9.8) bulunmuştur. Sigara içme sıklığı 1. sınıfta %15.6 iken 6. sınıfta %23.4 olarak bulunmuştur.⁹ Yapılan araştırmalarda sigaraya başlama yaşı ergenlik dönemine denk gelmekte, Karademirci ve arkadaşlarının çalışmasında sigaraya başlama yaşı 18.6±5.5 yaş olarak bulunmuştur.¹⁰

Bu çalışma Meram Tıp Fakültesi öğrencilerinde tütün ve tütün ürünleri kullanım

sıklığını araştırmak ve bunları etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi, Yapıldığı Yer ve Evreni

Bu araştırma tanımlayıcı, kesitsel tipte analitik bir çalışma şeklinde planlandı. Araştırmanın evrenini tıp fakültesinde 2017-2018 yılında eğitim ve öğretim gören 1528 öğrenci oluşturdu. Çalışmada örneklem seçilmemiş, tüm öğrencilere ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışma sırasında sınıfta bulunmayanlar, çalışmamıza katılmayı kabul etmeyenler çalışmaya alınmadı. Veri toplama aşamasında öğrencilere araştırmanın amacı ve kapsamı anlatıldı, araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair sözlü onamları alındı. Katılımcılara tütün ve tütün ürünleri kullanma alışkanlıkları, sigaraya başlama yaşı, nedeni, bırakma düşüncesi ve sigara bağımlılık düzeylerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmış bir anket uygulandı. Sigaraya olan fiziksel bağımlılığın derecesini saptamak amacıyla Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) yapıldı. Bu öğrencilerin sınıflarına ulaşılarak anket formları tek tek dağıtıldı ve daha sonra tekrar toplandı. Anketimizi eksiksiz tamamlayan 993 öğrenci çalışmaya alındı.

Çalışmanın Etik İzni

Araştırmanın etik izni çalışmaya başlamadan önce Meram Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu’ndan 2018/1327 tarih ve sayı numarası ile alınmıştır.

Anket Formu

Çalışmamızda kullanılan anket formunun ilk kısmında sosyodemografik özelliklerini belirlemek için öğrencilere yaşı, cinsiyeti, kaldığı yer (ev/yurt), aile yapısı (çekirdek/parçalanmış) ve kendi değerlendirmelerine göre ekonomik durumları (iyi/orta/kötü) soruldu. İkinci kısımda öğrencinin, anne, baba, kardeş ve yakın çevresinin tütün ve tütün ürünleri kullanma durumları, üçüncü kısımda ise sigara kullanan öğrencilerin başlama nedenleri, Fagerström bağımlılık testi ve sigarayı bırakma düşünceleri sorgulandı.

Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)

Ölçek sigaraya olan fiziksel bağımlılığın derecesini saptamak amacıyla Fagerström¹¹ tarafından 1989 yılında geliştirilmiştir. Altı maddelik ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması 2004 yılında Uysal ve ark.¹² tarafından yapılmıştır ve ölçekten alınan puanın artışı sigara bağımlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. FNBT 6 sorudan oluşmakta olup elde edilen toplam puanlara göre nikotin bağımlılığı çok az (0-2 puan), az (3-4 puan),

orta (5 puan), yüksek (6-7 puan), çok yüksek (8-10 puan) şeklinde beş grupta derecelendirilmektedir.¹¹

İstatistiksel Analiz

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 20.0 programı kullanıldı. Frekanslar, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerler, odds oranları hesaplandı. Kategorik yapıdaki verilerin karşılaştırılmasında Ki-Kare testi kullanıldı. $p<0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 993 kişinin %41.1'i erkek (n=408), %58.9'u (n=585) ise kız öğrenciydi. Öğrencilerin %39.3'ü ailesiyle, %28.6'sı yurttta, %23.5'i arkadaşıyla birlikte evde kalırken, %82.3'ü çekirdek yapıda, %13.4'ü geniş aileden gelmekteydi. Katılımcıların %44.7'sinin ekonomik durumunu iyi olarak tanımlarken, %52.1'i ise orta düzeyde olarak tanımladı. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Parametreler (n=993)	n	%
Cinsiyet		
Erkek	408	41.1
Kadın	585	58.9
Sınıfı		
1.sınıf	198	19.9
2.sınıf	187	18.9
3.sınıf	203	20.4
4.sınıf	174	17.5
5.sınıf	92	9.3
6.sınıf	139	14.0
Kaldığı yer		
Ailesi ile	391	39.3
Yurttta	284	28.6
Arkadaşlar ile beraber	233	23.5
Yalnız başına evde	85	8.6
Aile yapısı		
Çekirdek aile	817	82.3
Geniş aile	133	13.4
Parçalanmış aile	43	4.3
Ekonomik durum		
İyi	444	44.7
Orta	517	52.1
Kötü	32	3.2

Katılımcıların %8.8'inin annesi, %27.8'inin babası, %20.1'inin en yakın arkadaşı halen sigara içmekteydi. Öğrenciler arasında sigara içme sıklığı %12.3 iken, deneyip sürdürmeyenler %26.5, hiç içmeyenler %58.4 ve bırakanlar %2.8 sıklıkta idi. Öğrencilerden %1.6'sı elektronik sigara, %9.5'i nargile, %2.2'si puro kullanmaktaydı. Katılanların tütün ve tütün ürünlerini kullanma özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin önümüzdeki bir yıl içinde sigara içme düşüncesi sorgulandığında; başlamayı hiç düşünmeyen %73.7 kişi, "Başlayabilirim, emin değilim" diyen %13.0 kişi, "Kesin başlayacağım" diyen %1.1 kişi, "Sigara içmeye devam edeceğim" diyen %8.5 kişi ve bırakmayı düşünen %3.7 kişi idi. Halen sigara içen öğrencilerin yaş ortalaması 21.5 ± 2.1 (18-35) yıl, ilk sigara içme yaş ortalaması 16.7 ± 2.8 (8-26) yıl, sigara içilen yıl ortalaması yıl ve Fagerström bağımlılık puanı ortalaması 3.6 ± 2.9 (0-10) puan olarak bulundu. Bir günde içilen ortalama sigara sayısı 12.4 ± 8.3 (1-60) tane iken, sigara için aylık harcanan ortalama para aylık 186.8 ± 146.7 TL idi.

Öğrencilerin sınıflarına göre sigara içme durumu karşılaştırıldığında 1. sınıfların %6.1, 2. sınıfların %12.8'i, 3. sınıfların %16.3'ü, 4. sınıfların %8.0'i, 5. sınıfların %13.0'ı, 6. sınıfların %19.4'ü sigara içiyordu. Altıncı sınıfta okuyan tıp öğrencilerinin sigara içme oranı diğer sınıflardaki öğrencilerden daha fazla idi ($\chi^2= 25.751$, $p=0.004$). Cinsiyetlere göre sigara içme durumu karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin %22.5'i, kız öğrencilerin %5.1'i sigara içiyordu. Cinsiyetle sigara içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardı ($\chi^2=103.208$, $p<0.001$) (Tablo 3).

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile sigara içme durumu karşılaştırıldığında, kaldığı yer ($p<0.001$), babanın ($p=0.012$), kardeşlerin ($p=0.041$), en yakın arkadaşın ($p<0.001$), oda arkadaşının ($p<0.001$) ve eşi-özel arkadaşın ($p<0.001$) sigara içme durumu ile öğrencinin sigara içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktaydı. Yalnız başına evde yaşayanların %27.1'inin, babası sigara içenlerin %19.5'inin, kardeşi ve arkadaşları sigara içen öğrencilerin sırasıyla %20.3 ve %39'unun da sigara kullandıkları görüldü. Sosyodemografik özellikler ile sigara içme durumunun karşılaştırılması Tablo 4'de gösterilmiştir.

"Sigaraya tıp fakültesinde mi başladınız?" sorusu halen sigara içen ve sigarayı bırakmış olan öğrencilere sorulduğunda; %31.9'u "Sigaraya tıp fakültesinde başladım" şeklinde cevaplarırken, %68.1 daha önce başladığını bildirmiştir. Sigaraya başlama nedenlerine baktığımızda yakın çevresinin

sigara içmesi %42.6, stres %24.6, merak ve özenti

Tablo 2. Katılımcıların tütün ve tütün ürünlerini kullanma özellikleri

Parametreler*	Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanma Durumu							
	Hiç içmeyenler		Deneyip sürdürmeyenler		Halen içenler		Bırakanlar	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Sigara	580	58.4	264	26.5	122	12.3	28	2.8
Elektronik sigara	849	85.5	128	12.9	16	1.6	-	-
Nargile	588	59.2	300	30.2	94	9.5	11	1.1
Puro	852	85.8	118	11.9	22	2.2	1	0.1
Pipo	932	93.9	55	5.5	5	0.5	1	0.1
Çiğneme tütün	961	96.8	27	2.7	5	0.5	-	-

Tablo 3. Sınıf ve cinsiyetlere göre sigara içme durumunun karşılaştırılması

Parametreler	Sigara içiyor		Bırakmış		Sigara içmiyor		Toplam	p*
	n	%	n	%	n	%		
Sınıf								
1.sınıf	12	6.1	3	1.5	183	92.4	198	0.004
2.sınıf	24	12.8	4	2.1	159	85.1	187	
3.sınıf	33	16.3	4	2.0	166	81.7	203	
4.sınıf	14	8.1	7	4.0	153	87.9	174	
5.sınıf	12	13.1	4	4.3	76	82.6	92	
6.sınıf	27	19.4	6	4.3	106	76.3	139	
Cinsiyet								
Erkek	92	22.5	25	6.1	291	71.4	408	<0.001
Kadın	30	5.1	3	0.5	552	94.4	585	

* Ki-kare testi kullanılmıştır.

%18.9 ve özgürlük hissi %9.8 olarak sıralanmıştır (Tablo 5).

Halen sigara içen öğrencilerden %69.6'sı önümüzdeki bir yıl içinde sigara içmeye devam edeceğini, %30.3'ünü ise bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Sigara içmeyenlerden %1.2'si önümüzdeki bir yılda kesin başlamayı düşünürken, %14.8'i başlayabileceğini belirtmiştir.

TARTIŞMA

Sigara bağımlılığı ile mücadelede dünyada ve Türkiye'de çeşitli yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Yapılan mücadeleye rağmen sigara bağımlılığı hala büyük bir sorun olarak devam etmektedir. Sigara bağımlılığı mücadelesinde önemli rolü olan geleceğin hekimlerinin tütün ve tütün ürünleri kullanım sıklığı ve etkileyen faktörleri araştırdığımız bu çalışmamızda tıp öğrencilerimizin %12.3'ünün halen sigara içtiği tespit edilmiştir. 2010 yılında Türkiye'deki 12 tıp fakültesinden 1217 öğrencinin tütün kullanım sıklığını araştıran bir çalışmada öğrencilerin sigara içme sıklığı %28.5 olarak bulunmuştur.¹³ Ülkemizde 7 tıp fakültesinden 2118 tıp öğrencisinin katıldığı bir başka çalışmada sigara içme sıklığı %19.1 olarak saptanmıştır.¹⁴ Yengil ve ark.'nın 2014 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi

Tıp Fakültesi öğrencilerinde yaptığı çalışmada sigara içme sıklığı %25.6 olarak bulunmuştur.¹⁵ Kartal ve ark.'nın 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yaptığı çalışmada ise sigara içme sıklığı %29.1 olarak tespit edilmiştir.¹⁶ Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, Baschere ve ark. 3 ülkenin tıp fakültelerinde yaptıkları çalışmalarında Avusturya'da sigara içen tıp öğrencisi sıklığını %17.4, İsviçre'de %12.1, ve Almanya'da %10 olarak bulmuşlardır.¹⁷ İran'da 2014 yılında 170 tıp öğrencisi ile yapılan çalışmada sigara içme oranı %13.5'dir.¹⁸ Çalışmamızda tıp öğrencilerinde sigara içme sıklığı literatüre göre daha düşük bulunmuştur. Bu durumda sigara ile mücadele kanunu ile birlikte öğrencilerde sigara kullanımının azaldığı düşünülebilir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerde nargile içme sıklığı %9.5 idi. Yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinde nargile içme sıklığı %12.7 ile %34.0 arasında değişen oranlarda bulunmuştur.¹⁹⁻²² Çalışmamızda sigaradan sonra en çok kullanılan tütün ürünü nargile olmuştur. Son 20 yılda tüketimi hızla artan nargile, sigaradan sonra ikinci derecede önem arz eden küresel tütün salgını olarak nitelendirilmektedir.²³ Nargile içme sıklığı artan nargile kafe sayıları, sosyal ortama uyum çabası ve nargile içimini özendirici reklamlar gibi etkenlerden dolayı hızlı bir şekilde artmaktadır.

Tablo 4. Sosyodemografik özellikler ile sigara içme durumunun karşılaştırılması							
Parametreler	Sigara içiyor		Bırakmış		Sigara içmiyor		
Kaldığı yer	n	%	n	%	n	%	p*
Ailesi ile	47	12.0	10	2.6	334	85.4	<0.001
Yurtta	20	7.0	3	1.1	261	91.9	
Arkadaşlar ile beraber	32	13.7	9	3.9	192	82.4	
Yalnız başına evde	23	27.1	6	7.1	56	65.8	
Yakın çevrede sigara içme durumu							
Anne (n=120)							
Hiç içmemiş	89	11.0	22	2.7	696	86.2	0.161
Halen içiyor	17	19.5	3	3.4	67	77.0	
İçiyordu, bıraktı	14	16.3	3	3.5	69	80.2	
Baba (n=120)							
Hiç içmemiş	29	8.1	9	2.5	321	89.4	0,012
Halen içiyor	47	17.0	7	2.5	223	80.5	
İçiyordu, bıraktı	44	13.1	12	3.6	281	83.5	
Kardeşler (n=118)							
Hiç içmemiş	87	10.9	21	2.6	693	86.5	0,041
Halen içiyor	27	20.3	5	3.8	101	75.9	
İçiyordu, bıraktı	4	10.8	2	5.4	31	83.8	
En yakın arkadaş (n=107)							
Hiç içmemiş	23	3.7	7	1.1	584	95.1	<0.001
Halen içiyor	78	39.0	13	6.5	109	54.5	
İçiyordu, bıraktı	6	14.6	4	9.8	31	75.6	
Oda arkadaşı (n=56)							
Hiç içmemiş	20	4.9	6	1.5	382	93.6	<0.001
Halen içiyor	34	29.1	6	5.1	77	65.8	
İçiyordu, bıraktı	2	10.5	3	15.8	14	73.7	
Eş-Özel arkadaş (n=58)							
Hiç içmemiş	30	10	10	3.3	260	86.7	<0.001
Halen içiyor	26	35.1	1	1.4	47	63.5	
İçiyordu, bıraktı	2	7.1	3	10.7	23	82.1	

* Ki-kare testi kullanılmıştır.

Tablo 5. Sigara ile ilgili bazı parametreler		
Parametreler	n	%
Sigaraya tıp fakültesinde mi başladınız? (İçenler ve bırakanlar)		
Evet	48	32.0
Hayır	102	68.0
Sigaraya başlama nedeni		
Yakın çevrenin etkisi (Anne, baba, arkadaş)	52	42.6
Stres	30	24.6
Merak ve özenti	23	18.9
Özgürlük hissi	12	9.8
Kimseden etkilenmedim	5	4.1

Halen sigara içen öğrencilerden %69.6'sı önümüzdeki bir yıl içinde sigara içmeye devam edeceğini, %30.3'ünü ise bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Sigara içmeyenlerden %1.2'si önümüzdeki bir yılda kesin başlamayı düşünürken, %14.8'i başlayabileceğini belirtmiştir. Kayseri'de yapılan bir çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinde 1985 yılında sigarayı bırakmayı düşünenlerin oranı %69.0 iken, 2005 yılında %65.1'dir.²⁴ Mayda ve arkadaşlarının tıp fakültesinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %65.6'sı sigarayı bırakmak istediğini belirtmiştir.⁸ Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmada halen sigara içen öğrencilerin %65.2'si sigarayı bırakmayı denediklerini belirtmişken %71.2'si sigarayı bırakmak istemektedir.⁶ Geleceğin doktorları olacak olan tıp fakültesi öğrencilerine sigaranın zararları, bununla ilişkili hastalıklar ve sigaraya başlamanın engellenmesi için yeterli bilgiler verilmelidir.

Çalışmamızda erkek öğrencilerin %22.5'inin, kız öğrencilerin %5.1'inin halen sigara içtiği saptanmıştır. Erkek cinsiyette sigara içme sıklığı kadın cinsiyete göre daha fazla bulunmuştur. Cinsiyetler arasındaki sigara içme sıklığı yapılan diğer çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerde sigara içme sıklığı %25.4- %40.6 arasında değişirken, kız öğrencilerde bu sıklık %6.7- %13.1 arasında idi.²⁵⁻²⁷ 2017 yılında 1522 üniversite öğrencisinde yapılan bir çalışmada erkeklerde sigara, alkol ve madde deneyimi kadınlara göre daha yüksek idi ve sınıf, fakülte, yaşam ortamı ve ailesel madde kullanımı ile arasında ilişki bulunmuştu.²⁸

Çalışmamızda 1. sınıflarda sigara içme sıklığı %6.1 iken, 6. sınıflarda %19.4 idi. Aynı üniversitenin tıp fakültesi öğrencilerinde 2009 yılında yapılan başka bir çalışmada ise sigara içme sıklığı %19.0 (erkeklerde %28.3, kızlarda %9.8), 1. sınıfta %15.6, 6. sınıfta %23.4 olarak bulunmuştur.⁹ Sigara içme sıklığında yıllar içerisinde kümülatif bir azalma görülse de çalışmamızda 1. sınıf ile 6. sınıf arasında sigara içme sıklığının yaklaşık 1.5 kat arttığı görülmüştür. Birinci sınıfa yeni başlayan öğrencilerdeki sigara içme sıklığının az olması 2009 yılında uygulamaya konan 4207 ve 5727 sayılı sigara ile mücadele kanunlarının sayesinde sigara satışlarının kısıtlanması ve kapalı alanlarda sigara içilmemesinin gençleri olumlu yönde etkilediğini düşündürebilir. Dördüncü sınıf öğrencilerindeki sigara içme sıklığında görülen azalma ilk kez hastanede servislerde hasta görmeleri, sigaranın neden olduğu hastalıklara tanık olmaları ve 3. sınıfta sigara bağımlılığı ve mücadele ile ilgili derslerin yer almasından kaynaklanmış olabilir. Öğrencilerin tıp eğitimleri sırasında sigaranın zararları ile ilgili derslere ağırlık verilmesi, sigara bırakma polikliniğinin aktif olarak

çalışması, sigara bırakmak isteyenlere yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesinin artırılarak devam etmesi ileri sınıflarda sigara içme düzeyini azaltabilir.

Ankara Tıp Fakültesi öğrencilerinde 2005 yılında yapılan çalışmada ise 1. sınıfta sigara içme sıklığı %8 iken, 6. sınıflarda %29.1, 1. sınıflarda hiç içmeme sıklığı %92 iken 6. sınıflarda bu sıklık %70.9 olarak bulunmuştur.²⁵ Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde 2009 yılında yapılan çalışmada 1. sınıfta sigara içme sıklığı %10.9 iken 6. sınıflarda %22.7 olarak bulunmuştur.⁶ Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2017 yılında yapılan çalışmada 1. sınıf öğrencilerinin %18.2'si sigara içerken, 6. sınıf öğrencilerinin %21.2'si sigara kullanmaktaydı.²⁷ Öğrencilerin tıp fakültesinde geçirdikleri süre arttıkça sigara içme oranlarının arttığı görülmüştür. Özellikle klinikle karşılaşılarda dönemde stresin ve çalışma yoğunluğunun artması, mezuniyet sonrası atanma endişesi ve tıpta uzmanlık sınavı (TUS) hazırlığı nedeniyle sigara kullanımının arttığı düşünülebilir.

Çalışmamızda yalnız başına evde kalanlarda sigara içme sıklığı %27.1 ile yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda benzer şekilde evde yalnız yaşayanların daha fazla sigara içtikleri görülmüştür.²²⁻²⁷ Yalnız kalan öğrenciler stresle başa çıkmada daha çok sigarayı tercih ediyor olabilirler. Çalışmamızda annenin sigara içmesi öğrencinin sigara içmesini etkilemez iken babanın, kardeşlerin, en yakın arkadaş çevresinin sigara içmesi etkili bulundu. Üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada anne ve babanın sigara kullanımını ile katılımcıların sigara kullanımını arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.²⁹ Balıkesir Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 712 öğrencide yapılan bir çalışmada sigara içme yaygınlığı %21 olarak belirlenmiş, erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek sıklıkta sigara içtikleri, 21 yaş ve üzerindeki öğrencilerin sigara kullanma sıklığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annesi çalışanların çalışmayanlara göre daha yüksek oranda sigara içtiği saptanmıştır.³⁰ Çukurova Üniversitesi'nde 502 öğrenci ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %65.5'inin sigara, %59.0'ünün alkol kullandığı, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi dışındaki değişkenler ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kadınlara göre; ailevi nedenler, hastalıklar, ailenin sosyoekonomik düzeyi, fiziki şartlar ve maddeye ulaşılabilirlik faktörlerinde madde kullanımı ve bağımlılığında daha etkin olduğu görüşüne sahip oldukları görülmüştür.³¹ Çalışmamızda öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri, yakın çevresinin sigara içmesi %42.6, stres %24.6, merak ve özenti %18.9 ve özgürlük hissi %9.8 olarak sıralanmıştır. Sönmez ve ark.nın yaptığı çalışmada sigaraya başlamada en sık

rastlanan neden sosyal faktörler %43.5, stres %15.7 olarak saptanmıştır.²⁷ Mayda ve arkadaşlarının çalışmasında "arkadaş etkisi" en sık neden olarak bulunurken⁸, Baykan ve arkadaşlarının çalışmasında en sık rastlanan neden "stres" olarak belirtilmiştir.²⁶ Oğuz ve ark.nın 2018 yılında yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinde sigara içme sıklığı %20.6 olarak bulunmuştur. Erkek cinsiyette, sosyal bilimlerde okuyanlarda ve ailesinde sigara içilen öğrencilerde sigara içme sıklığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sigaraya başlama nedenlerinin başında merak, özeni ve arkadaşlardan etkilenme gelmektedir.³²

Öğrencilerin tümüne ulaşılabilmesi, dağıtılan anketlerin eksik doldurulması ve bazı öğrencilerin çalışmamıza katılmayı istememesi gibi nedenlerle çalışmamızda hedef öğrenci kitlesinin yaklaşık %65'ine ulaşılabilmiştir. Bu durum çalışmamızın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Tıp fakültesi eğitim süresince öğrencilerimize sigaranın sağlığa olan zararları ve sigara bırakma danışmanlığı ile ilgili dersler verilmektedir. Bu eğitimlerin öncesi ve sonrasında öğrencilerin sigara içmeye karşı algı ve tutumlarındaki değişikliklerin araştırılacağı çalışmaların yapılmasının eğitimin yararları hakkında daha fazla bilgi vereceğini düşünüyoruz.

SONUÇ

Çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinde halen sigara içme sıklığı %12.3 bulundu. Sigara kullanma sıklığı I. sınıftan 6. sınıfa doğru artmakta olup erkek cinsiyette sigara içme sıklığı kadın cinsiyete göre 5.386 kat fazla bulunmuştur. Öğrencilerin tıp eğitimleri sırasında sigaraya başlamamaları, içenlerin ise sigarayı bırakmasına yönelik danışmanlık hizmetleri sağlanmalı, stresle baş etme yöntemleri hakkında bilgi verilmelidir. Tıp öğrencilerine sigara ile mücadelede aktif görev alma sorumluluğu kazandırmanın gerekliliği açıktır. Geleceğin doktorlarına eğitim ve öğretimleri sırasında sigaranın zararları, sigarayla ilişkili hastalıklar ve bu alışkanlıktan kurtulma yöntemleri konusunda yeterli bilgi verilmelidir. Bu amaçlar ışığında verilecek olan eğitime, 1. sınıftan itibaren başlanması ve öğrenci mezun olana kadar sürdürülmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. World Health Statistics 2009. <http://www.who.int/whosis/whostat/2009/en/index.html>. (Erişim tarihi: 12.07.2018)
2. Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması 2012.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. doi=13142. (Erişim tarihi: 15.08.2018)

3. Pipe A, Sorensen M, Reid R. Physician smoking status, attitudes toward smoking, and cessation advice to patients: an international survey. *Patient Educ Couns* 2009;74(1):118-23.
4. Kosku N, Koksü M, Çıkrıkçıoğlu U, Özlen Z. Toraks Derneği üyelerinin sigara konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Toraks Dergisi* 2003;4(3):223-30.
5. Sahin EM, Ozer C, Dagdeviren N, Aktürk Z. Physicians Smoke as much as their Patients in Turkey. *Middle East Journal of Family Medicine* 2005;3(2):1-7.
6. Vatan I, Ocakoglu H, Irgil E. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun Değerlendirilmesi. *TAF Prev Med Bull* 2009;8(1):43-48.
7. Şenol Y, Dönmez L, Turkey M, Aktekin M. The incidence of smoking and risk factors for smoking initiation in medical faculty students: cohort study. *BMC Public Health* 2006;6:128.
8. Mayda AS, Tufan N, Baştaş S. Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları ve İçme Sıklıkları. *Kor Hek* 2007; 6 (5):364-70.
9. Kutlu R, Çivi S, Şahinli AS. Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Depresif Belirti ve Sigara İçme Sıklığı. *TAF Prev Med Bull* 2009; 8(6):489-96
10. Karademirci MM, Kutlu R, Kilinc I. Relationship between smoking and total antioxidant status, total oxidant status, oxidative stress index, vit C, vit E. *Clin Respir J* 2018;12(6):2006-12.
11. Fagerstrom KO, Schneider NG. Measuring nicotine dependence a review of the Fagerstrom Tolerance Questionnaire. *J Behav Med* 1989;12(2):159-82.
12. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ Ç, Bayram NG, Uysal Ö, Yılmaz V. Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tuberk Toraks* 2004;52(2):115-21.
13. Inandi T, Caman OK, Aydın N, Onal AE, Kaymaz A, Turhan E et al. Global Health Professions Student Survey-Turkey: second-hand smoke exposure and opinions of medical students on anti-tobacco law. *Cent Eur J Public Health* 2013;21(3):134-39.
14. Nacar M, Baykan Z, Cetinkaya F, Arslantaş D, Ozer A, Coskun O et al. Health Promoting Lifestyle Behaviour in Medical Students: a Multicentre Study from Turkey. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention* 2014;15(20): 8969-74.
15. Yengil E, Çevik C, Demirkıran G, Akkoca AN, Özler G, Özer C. Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içme durumu ve sigara ile ilgili tutumları. *Konuralp Tıp Dergisi* 2014;6(3):1-7.

16. Kartal M, Mıdık Ö, Büyükakkuş A. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve Yaşam Kalitelerine Etkisi. *Tur Toraks Der* 2012;13: 11-7.
17. Baschera D, Westermann L, Isenegger P, Zellweger R. Cross-sectional study of satisfaction with studies and lifestyle among medical students in Austria, Germany and Switzerland. *Dtsch med Wochenschr* 2015; 140(18):176-85.
18. Karimy M, Zareban I, Araban M, Montazeri A. An Extended Theory of Planned Behavior (TPB) Used to Predict Smoking Behavior Among a Sample of Iranian Medical Students. *International journal of high risk behaviors & addiction* 2015;4(3): 24715.
19. Poyrazoglu S, Şarli Ş, Gencer Z, Günay O. Waterpipe (narghile) smoking among medical and nonmedical university students in Turkey. *Ups J Med Sci* 2010;115(3):210–216.
20. Çamur D, Üner S, Çilingiroğlu N, Özcebe H. Bir üniversitenin bazı fakülte ve yüksek okullarında okuyan gençlerde bazı risk alma davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2007;26(3): 32-38.
21. Aktaş A, Hıdıroğlu S, Karavuş M. Üniversite Öğrencilerinin Nargile İçme Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Firat Med J* 2018;23(2):68-72.
22. Akpınar EE, Akpınar S, Gülhan M. Üniversite Öğrencilerinin Tütün Kullanımı ve Konu ile İlgili Bilgi Düzeyleri. *Solunum Dergisi* 2010;12(1):1–6.
23. Maziak W. The global epidemic of waterpipe smoking. *Addict Behav* 2011;36:1-5.
24. Aykut M, Günay O, Öztürk Y, Çıtıl R, Akpınar F, Borlu A. Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun 1985-2005 Yılları Arasındaki Değişimi. *Erciyes Medical Journal* 2009;31(2):126-34.
25. Çalışkan D, Çulha G, Sarışen Ö, Karpuzoğlu S, Tunçbilek A. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve çalışanlarının sigara içme durumu ve etkili faktörler. *Journal of Ankara University Faculty of Medicine* 2005;58:124-31.
26. Baykan Z, Naçar N. Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara kullanımı ve tütün kanununa ilişkin görüşleri. *Dicle Tıp Dergisi* 2014;41(3):483-90.
27. Sönmez C, Başer DA, Aydoğan S, Uludağ G, Dinçer D, Topaluğurlu B. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Sıklığı ve Sigara ile İlgili Bilgi Tutum ve Davranışları. *Konuralp Tıp Dergisi* 2017;9(2):160-166.
28. Atlam DH, Yüncü Z. Üniversite öğrencilerinde sigara, alkol, madde deneyimi .Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri* 2017;20:161-170.
29. Akfer SK, Çakıcı E, Çakıcı M. Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2009;10:40-7.
30. Duran S, Gözetten A. Sigara İçme Davranışı, Yalnızlık ve Stresle Baş Etme. *Bozok Med J* 2017;7(1):1-7.
31. Öz B, Alkeveli A. Öğrencilerin Madde Kullanımı ve Bağımlılığında Etkili Olan Faktörlere Bakışının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi: Çukurova Üniversitesi Örneği. *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der* 2018; (39):29-43
32. Oğuz S, Çamcı G, Kazan M. Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanım Sıklığı ve Sigaranın Neden Olduğu Hastalıkları Bilme Durumu. *Van Med J* 2018;25(3):332-7.